

nomije univerz in njihovo konkurenčnost itn., lahko zaznamo obrise večjega ideološkega projekta, ki se odvija v ozadju visokošolskih reform in sooblikuje diskurz bolonjskega procesa. Zlasti v luči poglobljenja izobraževanja lahko govorimo o t. i. *neoliberalni tendenci* (Harvey, 2005; Hill, 2007).

Trend poglobljenja visokega šolstva je v nasprotju s stališči Sveta Evrope, medtem ko idejni tok, ki ga v »bolonji« zastopa Evropska komisija, poglobljenja visokega šolstva ne izključuje povsem. Pregled dokumentov Evropske komisije o financiranju ali drugih dimenzijah visokega šolstva odkriva znamenja razvoja diskurza in idej v smeri neoliberalnega trenda, saj vsebujejo koncepte in diskurzivna sredstva, kot so npr. učinkovitost, zasebne koristi izobraževanja, sodelovanje pri plačevanju stroškov, šolnine ipd.¹² Kljub temu iz diskurza Evropske komisije ni mogoče zaključiti, da gre za neposredno promoviranje poglobljenja visokega šolstva. To velja tudi za vlogo Evropske komisije v bolonjskem procesu. Zaključimo lahko, da gre za dva ločena idejna tokova, ki se izražata v koordinativnem diskurzu skupnosti bolonjskih akterjev.

Zaključek

Bolonjski proces lahko okarakteriziramo kot meddržavni poskus uskladitve programskih idej za reformo visokega šolstva, torej kot koordinacijo vladnih, medvladnih in nevladnih organizacij ter Evropske komisije o skupnem imenovalcu visokošolskih politik po Evropi. Na podlagi zgornje analize je diskurzivne teme in pripadajoče ideje o visokem šolstvu mogoče strniti v tri tokove:

- 1) ideja visokega šolstva mnogoterih smotrov kot osrednje institucije evropske družbe, ki temelji na enakopravnosti, javni odgovornosti ter demokraciji (sklicevanje na povojni normativni in vrednotni ustroj Evrope);
- 2) ideja prednosti izobraževalnih reform, ki bi prispevale h konkurenčnosti evropskega gospodarstva na svetovni ravni, in s tem podrejanje visokega šolstva gospodarskim ciljem (instrumentalizacija);
- 3) ideja o visokem šolstvu kot tržnem blagu in profitni storitvi na kompetitivnem svetovnem trgu (poglobljevanje).

Prvi idejni tok se je pojavil takoj na začetku, ko so ministri štirih največjih evropskih držav v mednarodno usklajeni reformni strategiji videli priročen izgovor za reformo domačih visokošolskih sistemov. Predla-

¹² Eden izmed teh dokumentov je na primer Sporočilo komisije Svetu in Evropskemu parlamentu, ki se glasi: *Učinkovitost in družbena enakopravnost v evropskih sistemih izobraževanja in usposabljanja*, dostopno na http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/comm481_en.pdf (25. 5. 2011).